

AKTYVAUS MOKYMO(SI) METODŲ TAIKYMAS TOBULINANT MUZIKOS PEDAGOGIKOS STUDIJAS UNIVERSITETE: VEIKLOS TYRIMO REZULTATAI

Jūratė Daugėlienė
Šiaulių universitetas

Įvadas

Naujas konstruktyvus požiūris į socialinę realybę ir žinių kūrimą grindžiamas postmodernizmo idėjomis (Lyotard, 1993; Andrijauskas, 2005; Kardelis, 2007; Duoblienė, 2006; Jucevičienė, 2007). Postmodernus pasaulis veikia švietimo sistemas, todėl kyla būtinybė – keisti, tobulinti mokyklą, ugdyti asmenybes, galinčias sėkmingai veikti šiuolaikiniame visuomenėje. Pasak N. Longworth (2003), XXI a. reikalauja gebėjimo mokytis, naujas žinias taikyti praktikoje, veikti komandoje, būti lanksčiam ir adaptyviam, novatoriškam, spręsti problemas. Todėl ieškoma naujų, efektyvesnių metodų.

Pasak B. Bitino (2005), mokymasis yra konstruktyvi individo veikla, o aktyvaus mokymo(si) būdus besimokantieji gali rinktis patys. Aktyvus mokymas(is) apima veiklą, jos apmąstymą (refleksiją), užtikrina besimokančiųjų iniciatyvą, išitraukimą į mokymosi procesą, sprendimų, susijusių su mokymu(si), priėmimą. Pagrindinė ugdymo kryptis – besimokančiojo pastangos patirti, išgyventi, kurti. Mažiau dėmesio skiriama žinių ir informacijos perdavimui, bet garantuojama pačių besimokančiųjų veikla atsakymų į kylančius klausimus paieškoms. Aktyvaus mokymo(si) metodai – tai „pedagogikos įrankiai, kuriais mokytojai naudojami siekiant padėti mokiniams ištraukti į kritinį mąstymą“ (Aktyvaus mokymosi metodai, 1998, p. 8).

Intensyvios kaitos sąlygomis pedagogams keliami vis aukštesni reikalavimai. Perėjimas nuo dedukcinės mokymo formos prie plačios įvairiapusės pedagoginės veiklos įpareigoja pedagogus kurti, prognozuoti, kritiškai vertinti, reflektuoti savo profesinę veiklą, tapti „aukštos kompetencijos mokymosi konsultantais, žinančiais ir mokančiais taikyti mokymosi technologijas“ (Jucevičienė, 2007, p. 79).

Naujų mokymo(si) technologijų taikymu, aktyvia besimokančiųjų veikla paremtos idėjos keliamos ir muzikiniam ugdymui optimizuotis. Su šiuolaikiškų muzikos pedagogų funkcijų plėtra siejama būsimų muzikos mokytojų projektinės veiklos kompetencijos ugdymo aukštojoje mokykloje sistema (Lasauskienė, 2007; 2009). Refleksijos ugdymo problematika muzikinio ugdymo didaktikoje aptariama D. Strakšienės (2002; 2009) darbuose.

Tyrimo problema formuluojama klausimu: kuo veiksmingi studijas aktyvinantys metodai – mo-

kymo(si) iš patirties (refleksijos), kūrybos, improvizacijos, projektų – būsimų muzikos mokytojų rengimo procese?

Tyrimo tikslas – atskleisti aktyvaus mokymo(si) metodų taikymo ugdomąsias galimybes būsimiems muzikos mokytojams universitete rengti.

Tyrimo uždaviniai: 1) išanalizuoti veiklos tyrimo metu įgytą patirtį, siekiant išsiaiškinti aktyvaus mokymo(si) metodų taikymo galimybes, plėtojant būsimų muzikos mokytojų dalykinę kompetenciją, atskleidžiant mokymo(si) kaitos tendencijas, išryškinant edukacinius aspektus; 2) išsiaiškinti aktyvaus mokymo(si) metodų panaudojimo prasmingumą studentų vertinimo aspektu.

Tyrimo metodai: 1) teorinė mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė; 2) veiklos tyrimas; 3) kokybinė studentų refleksijų turinio (*content*) analizė.

Tyrimo metodologija

Tyrimas grindžiamas *konstruktyvizmo, pragmatizmo, postmodernizmo* filosofinių krypčių pagrindinėmis nuostatomis, *tarpkultūrinio ugdymo, mokymosi iš patirties (refleksijos)* teorijomis.

Remiantis *konstruktyvizmo* teorija, akcentuojamas mokymasis, kurio pagrindinė dimensija – kritinis mąstymas. Mokymas suprantamas ne kaip nekinatamų žinių atkartojimas, bet kaip svarbios patirties perteikimas ir tolesnio dialogo formavimas, kad galėtų skleistis ir būtų konstruojama reikšmė. Telkiamas dėmesys į kiekvieną besimokančiojo, kaip asmens, vaidmenį mokymosi procese. Esminiu tampa teiginys, jog tikrovė yra socialiai konstruojama, sukuriama, žinios – socialinius pokyčius sąlygojantis veiksnys (Berger, Luckmann, 1999). Konkreti probleminė situacija sprendžiama pasitelkiant įgytas žinias ir reikalingą patirtį. Svarbiausias uždavinys – asmenybės aktyvumo, kritinio ir kognityvinio mąstymo igūdžių ugdymas, subjektyvus ir objektyvus įgyto žinojimo interpretavimas.

Pragmatizmo teorijos (Džeimsas, 1995) nuostatos tvirtina, kad svarbu gebėti spręsti problemas, nes tai teikia galimybių žmogui kokybiškai gyventi ir reikštis visuomeniniame gyvenime. Remiantis pragmatizmo teorija, žinios sutelkiamos į ugdymo proceso apmąstymus, suderinami praktiniai veiksmai ir

analizė. Problemų sprendimas grindžiamas jau įgyta patirtimi, kiekviena nauja patirtis yra svarbi tolimesniems sprendimams (Duoblienė, 2006). Mokinys arba studentas kuria savo paties subjektyvią tikrovę ir savo paties teorijas. Šie aiškinamieji modeliai teikia prasmę jo patirčiai.

Postmodernizmo esme laikomas nepasitikėjimas kuriuo nors vienu metodu, teorija, diskursu, naujove ar tradicija, galinčia pretenduoti į teisingus, universalius tiesos aiškinimus (Lyotard, 1993). Mokydamasis tampa nesibaigiantis procesas, kur nyksta ribos tarp mokytojo ir mokinio. Mene, kaip alternatyvioje tikrovėje, išryškėja nuolat besikeičiančios struktūros tendencijos, pagrįstos improvizacija. Remiantis kokybine mokslinių tyrimų prieiga, tiriamos žinios siejamos su postmodernistiniu požiūriu į jų kūrimą, žinių intersubjektyvumą, naujų prasmų suteikimą joms (Kardelis, 2007).

Tyrimas remiasi *tarpkultūrinio ugdymo* (multikultūriškumo) teorija (McLaughlin, 1997; Zaleskienė, 2006), skatinančia besimokančius savarankiškai, kritiškai mąstyti ir pasiekti kryptingumo ir asmeninės autonomijos, lanksčiai traktuoti liberalizmo principus. Veiklos tyrimo metu analizuojamo ir atliekamo repertuaro pagrindas – improvizacinį pagrindą turinti džiaz muzika, kurioje susilieja trijų muzikinių kultūrų (Amerikos, Afrikos, Europos) įvairių krypčių muzikos elementai (folkloras, rokas, akademinis avangardas), t. y. susipina įvairių tautų dermės. Džiazas yra daugiatautis menas, pasižymi internacionalumu (Rimša, 2000).

Tyrimas grindžiamas *mokymosi iš patirties* teorija, pabrėžiančia teorijos ir praktikos ryšį, paremtą refleksija (Jarvis, 2001; Schön, 1987; Kolb, 1984; Beard, Wilson, 2006). *Refleksija* (Schön, 1987) suprantama racionalistiškai ir siejama su kritiniu mąstymu. Kūrybinio veiksmo metu per tam tikrą laiką suintensyvinamas mąstymas. Veikla ištesinama tiek, kad užtektų laiko refleksijai ir veiklai koreguoti. Ji taikoma netikėtų galimybių situacijoms, kai reikia greitai planuoti, fiksuoti, koreguoti ir atlikti techninius veiksmus (Duoblienė, 2006, p. 93). Būsimo muzikos mokytojo gebėjimas reflektuoti padeda sujungti teoriją ir praktiką, įprasminti ir permąstyti praktinėje veikloje įtvirtinamas vertybes, įgūdžius, kognityvinius, perceptinius ir pedagoginius gebėjimus.

Tyrimo procesas buvo vykdomas pagal *veiklos tyrimo* metodinį konceptą (McNiff, 2001; Kardelis, 2007; Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008), kurio specifiniai bruožai yra šie: tyrinėtojas ir tiriamieji žino tyrimo tikslus bei eigą; tyrinėtojas – ne pasyvus stebėtojas, bet aktyvus socialinės interakcijos su tyrimo aplinka ir tiriamaisiais veikėjas; vykdoma veikla, kuria siekiama reikšmingų veiklos rezultatų pokyčių.

Imties charakteristika

Veiklos tyrimas buvo atliekamas Šiaulių universitete, dirbant su Menų fakulteto Muzikos pedagogikos studijų programos studentais. Pasirinkta patogioji populiacija, t. y. visi ($N = 18$) antro kurso popmuzikos ir renginių vadybos specializacijų studentai. Iš jų 14 merginų, 4 vaikinai. Dalyvavo viena eksperimentinė tiriamųjų grupė (linijinis eksperimentas). Programa vykdyta dviejų eksperimentinių dalykų metu. Trukmė – du semestrai.

Tyrimo metodika

Veiklos tyrimo strategija pasirinkta orientuojantis į būsimų muzikos mokytojų profesinės veiklos tobulinimą. Tyrimo idėja – *atskleisti*, kaip galima panaudoti aktyvaus mokymo(si) metodų – *mokymosi iš patirties (refleksijos), kūrybos, improvizacijos, projektų* – teikiamas galimybes būsimų muzikos mokytojų kūrybiškumui, iniciatyvumui, savarankiškumui ugdyti.

Kokybinė turinio analizė buvo atliekama ke turiais žingsniais: informantų aprašų skaitymu ir esminių aspektų išskyrimu; prasminių elementų nustatymu; prasminių elementų suskirstymu į subkategorijas; turinio duomenų interpretavimu. Kokybinis tyrimas nukreiptas į veiklos metu įgytą studentų patyrimo vertinimą, veiksenų įvairovės ir prasmės atskleidimą. Duomenys buvo renkami pirmojo ir antrojo semestrų pabaigoje analizuojant respondentų *nestruktūruotų refleksijų* turinį, kuris nagrinėtas nuosekliai, dalijant jį į analitinius vienetus. Suformuotos kategorijos ir subkategorijos, padedančios atsakyti į tyrimo klausimus. Kategorijos perkeltos į skaičius, atskleistas teiginių dažnis.

Ugdymo metodai

Veiklos tyrimo metu taikyti aktyvaus mokymo(si) metodai: *mokymo(si) iš patirties (refleksijos), kūrybos, improvizacijos, projektų*.

Mokymosi iš patirties metodas. Pasak D. Kolbo (1984), patirtinio mokymo(si) procese žinios kuriamos transformuojant patirtį. Patirtinis mokymas(is) apima betarpišką patirtį, refleksiją, abstrakčią konceptualizaciją ir veiksmą. Patirtinio mokymosi ciklo supratimas skatina savianalizę, praktinių gebėjimų taikymą veikloje, ugdo gebėjimą mokytis iš savo patirties, nuostatą keistis. Informaciją priimant konkrečios patirties būdu, veikiama kartu su kitais žmonėmis. Didžioji mokymosi dalis vyksta ciklu (pritaikyti – atlikti – peržvelgti – išmokti), kuris padeda mokytis iš bandymų (Geoff, 2006). Patirtis skatina refleksyvų mąstymą. Studentai, susidūrę su problema, ieško sprendimo, tikrindami kelias galimas išeitis. Dėstytojas teikia ne informaciją ar pastabas, bet paramą ir konstruktyvų grįžtamąjį ryšį, kuris

svarbus siekiant platesnės ir objektyvesnės mokymosi rezultatų perspektyvos. Problemoms išspręsti nepakanka formalaus mokymo arba išmuktų taisyklių. Kad ji taptų prasminga, ji turi būti reflektuojama ir apdorojama. Anot K. Sheltono (Shelton, 1999), pasitelkus refleksiją, profesinė patirtis yra verčiama (konvertuojama) į mokymąsi, mokymasis – į profesinį ir asmeninį augimą, o augimas – į profesinės veiklos kokybiškesnį atlikimą. Refleksija šiame procese sukuria tiltą tarp patirties ir konceptualizavimo. Praktinis veiksmas teikia refleksijai konkrečios patirtinės medžiagos. Vadovaujantis šiuo ciklu, studentai, perimdami naujas žinias, susieja jas su turima patirtimi. Apmąstydami savo patirtį, atsirenka, ką naudinga galima panaudoti konkretaus kūrinio interpretavimo situacijoje, įvertinti, kas daroma gerai, blogai, pripažinti klaidas, kolektyviai išbandyti naujas idėjas. Atliekdami improvizacijas, jie remiasi džiazo improvizacijos teoriniais pagrindais, kurie tampa mąstymo pagrindu veiklos metu. Geriausi sprendimo variantai atrandami aktyviai eksperimentuojant, susitelkiant, improvizuojant.

Kūrybos metodas. „Kūryba yra vienas iš inovatyviausių mokymosi būdų, atliepanti postmodernios visuomenės iššūkius – tai XXI amžiaus mokymosi metodas“ (Muzikos dalyko pagrindiniam ugdymui metodinės rekomendacijos, 2009, p. 6). Kūrybos procesas apima kūrybos fazes, informacijos gavimo lygmenis, divergentinį, konvergentinį mąstymą, problemos pasirinkimą; skirstomas į etapus: įkvėpimą, skaidrinimą, gryninimą, brandinimą, plūšėjimą, įvertinimą (Grakauskaitė-Karkockienė, 2003). Kurdami aranžuotes, akompanimentus, improvizuodami, analizuodami ir vertindami sukurtus darbus, studentai geriau pajunta muzikinės kalbos specifiką, suvokia interpretacijos reikšmę. Taikydami kūrybos metodą, studentai ne tik disponuoja anksčiau įgytomis teorinėmis ir praktinėmis žiniomis, bet ir savarankiškai kūrybiškai pasireiškia kurdami, suteikdami kūriniais naujų, vis kitokių prasių.

Improvizacijos metodas. Muzikos improvizacija siejama su psichikos reiškiniiais – dėmesiu, suvokimu, atmintimi, vaizduote, mąstymu. M. Saponovas (Сапонов, 1982) pažymi, jog improvizacija remiasi atmintimi ir turi kombinatorinius pagrindus, kuriamą muzikinę medžiagą konstruojant iš seniau

įsimintų fragmentų, atkarpu. Mokymo(si) improvizuoti pagrindą sudaro improvizacijos teorijos pagrindų (Levine, 1995; Voroncovas, 2001; Rimša, 2000), aplikatūrinių-reflektorinių įgūdžių įvaldymas. Gerų džiazo muzikantų improvizavimas, kai, klausantis vienas kito ir savęs, pajuntama, numatoma, kaip turėtų skambėti muzika, ir, atitinkamai grojant, prie jos prisiderinama, pasak D. Schöno (1987), – tai refleksijos veikiant pavyzdys. Studentai improvizuodami panaudoja savo ankstesnį muzikinį patyrimą, jį susiedami su nauja teorine medžiaga (džiazo improvizacijos pagrindai). Kurdami improvizacijas, jie aktyviai dalyvauja prasių kūrimo procese – asmeniškai interpretuoja, išreiškia savo vidinį pasaulį.

Projektų metodas. Projektas – „tai planuojamas ir vertinamas darbas, <...> pastangų sistema, darbo forma, kurią lemia iškilusios problemos ir jų prigimtis“ (Tamošiūnas, 1999, p. 11). Projekto tikslai – atlikti užduotį, išspręsti problemą, gauti norimą rezultatą. Meno projektai (koncertai, rečitaliai, spektakliai, etc.) priskiriami specifiniams projektams. Muzikinis edukacinis projektas apibūdinamas kaip „įžvelgtos muzikinės edukacinės idėjos konkrečių muzikinio ugdymo tobulinimo problemų sprendimas, siūlant naujus būdus ar muzikinės veiklos formas“ (Lasauskienė, 2009, p. 45). Pasitelkiant projektų metodą, veiklos tyrimo metu įgyvendinti konkretūs tikslai, kurie siejami su procedūromis ir priemonėmis, reikalingomis *popmuzikos kolektyvui* kurti (I semestras) ir *improvizavimo, akompanavimo iš klausos ir harmoninių funkcijų* gebėjimams tobulinti (II semestras).

Tyrimo rezultatai

Veiklos tyrimo metu įgytai patirčiai įvertinti ir aktyvaus mokymo(si) metodų taikymo reikšmei atskleisti, studentų refleksijose pateikti teiginiai turinio analizės metodu buvo suskirstyti į 6 kategorijas ir 22 subkategorijas (žr. 1 lentelę). Kiekvieno semestro pabaigoje studentai raštu atsakė į klausimus, susijusius su naujai įgytų žinių, gebėjimų, požiūrio į mokymąsi kaitos, mokymosi veiklos procesų ir veiklos rezultatų, kryptingo veikimo, siekiant tikslo, vertinimu. Pliuso ženklu žymima teigiama nuomonė, minuso – neigiama.

1 lentelė. *Kategorijos ir subkategorijos*

Kategorija	Subkategorijos	Teiginių dažnis (teigiamas / neigiamas (+/-) vertinimas)	
		I semestras	II semestras
Kognityviniai interesai	1. Naujos žinios ir supratimas	10/+	16/+
	2. Nauji gebėjimai	6/+	5/+

1 lentelės tęsinys

Dalykinės kompetencijos tobulinimas	1. Dainavimas	5/+	2/+
	2. Akompanavimas	3/+	5/+
	3. Grojimas instrumentu	5/+	1/+
	4. Improvizavimas	2/+	3/+
	5. Interpretavimas	1/+	6/+
	6. Vadovavimas meno kolektyvui	2/+	2/+
Ugdomoji reikšmė	1. Giluminis mokymasis	2/+	6/+
	2. Turinio (<i>curriculum</i>) integralumas	6/+	8/+
	3. Mokymasis iš patirties	2/+	3/+
	4. Pritaikomumas praktikoje	15/+	13/+
	5. Motyvacijos skatinimas	2/+	2/+
	6. Saviraiška	1/+	2/+
	7. Kūrybiškumo ugdymas	1/+	5/+
Vertybinės nuostatos	1. Požūrio į mokymą(si) kaita	4/+	8/+
	2. Pasitikėjimas savimi	2/+	1/+
Bendrieji gebėjimai	1. Bendravimas ir bendradarbiavimas	3/+	4/+
	3. Saviugda	2/+	4/+
Vertinimas	1. Rezultato vertinimas	3/+	12/+
	2. Įdėtų pastangų įsivertinimas	7/-	4/-
	3. Savimokos įgūdžių įsivertinimas	10/-	11/-

Refleksijose akcentuota veikloje įgytų kognityvinių žinių svarba (kategorija „**Kognityviniai interesai**“). Subkategorijos „**Naujos žinios ir supratimas**“ teiginiai susiję su naujų teorinių žinių – solfedžio, džiazo improvizacijos pagrindų – įsiminimu: „<...> *įgijau naujų žinių, džiazinės harmonijos pagrindų, improvizavimo įgūdžių (6)*“; „<...> *įgijau daug naujų, vertingų žinių, kurios man padės ateityje (3)*“ (I semestras); „<...> *pagerėjo muzikos stiliškos, improvizavimo teorinių pagrindų išmanymas (16)*“; „<...> *pagilinau žinias bei išmokau naujų dalykų apie koncertavimą ir repertuaro ansambliui parinkimą*“; „<...> *visos įgytos žinios buvo naudingos (3)*“ (II semestras).

Subkategorijos „**Nauji gebėjimai**“ turinys atskleidė veiklos tyrimo metu įgytų gebėjimų įvairovę: „<...> *dainuoti vokaliniame ansamblyje, kuriam pritarė instrumentinis ansamblis iki šiol dar neteko (4)*“; „<...> *...išmokau atlikti džiazo kūrinis, solfedžio vienbalsius, dvibalsius pratimus (3)*“; „<...> *mokėmės groti iš funkcijų, kurti akompanimentą dainoms, pritaikant trigarsius, septakordus, tonacijas (2)*“ (I semestras); „<...> *įgijau projekto kūrimo gebėjimų*“; „<...> *gebu bet kokioje tonacijoje pagroti pagrindinius akordus*“ (II semestras).

Pasak J. Lasauskienės (2007), muzikos mokytojo dalykinė kompetencija yra sudėtingas reiškinys, ir jos apibrėžimui taikomos daugiaplanės vertinimo dimensijos. Dalykinė kompetencija apima šių komponentų – žinių, muzikinių gebėjimų, įgūdžių ir gebėjimo juos taikyti praktikoje – visumą. Kategorijos „**Dalykinės kompetencijos tobulinimas**“ teiginiai siejami su atlikėjiškos veiklos plėtojimu (subkate-

gorijos: „**Dainavimas**“ (8), „**Akompanavimas**“ (10), „**Grojimas instrumentu**“ (5), „**Improvizavimas**“ (5), „**Interpretavimas**“ (6), „**Vadovavimas meno kolektyvui**“ (4).

Taikant konstruktyvistinį metodą, skatinamas gilusis mokymasis, kurį sukuria tik aktyvios ir mąstymo užduotys (Geoff, Petty, 2006). Toks mokymasis užtikrina besimokančiųjų iniciatyvą, išitraukimą į mokymosi procesą, veiklą ir tyrinėjimus, aktyvina žinių kaupimą, padidina studentų atsakomybę. Gilųjį mokymąsi (subkategorija „**Giluminis mokymasis**“) tiriamieji suvokia kaip savarankišką mokymąsi, priiimant atsakomybę už mokymosi efektyvumą, per einant nuo kiekybinės prie kokybinės mokymo(si) sampratos: „<...> *siekiant tikslo vyko mokymasis, sujungiantis visų muzikinių sričių žinias*“; „<...> *siekiau įgyti sistemingų žinių*“ (I semestras); „<...> *įgydamas šias žinias bei kompetencijas, atlikdamas pateiktas užduotis aš panaudojau ir anksčiau turėtas žinias*“ (2); „<...> *žinios susistemintos*“ (3); „<...> *šią semestrą dar labiau gilinomės į tai, ko mokėmės praeitą pusmetį, įgijome ir naujų praktinių gebėjimų*“ (II semestras).

Subkategorija „**Turinio (*curriculum*) integralumas**“ sujungė į muzikos pedagogikos studijų *curriculum* įeinančias problemas: „<...> *ansamblišku mas, judesiai, teatrališkumas – viskas buvo sujungta*“ (4); „<...> *įgytos muzikos teorijos, solfedžio žinios, gebėjimai meniškai atlikti, interpretuoti kūrinį balsu, aranžuoti, pritaikyti šokio elementus*“ (2) (I semestras); „<...> *meno kolektyvo studijoje buvo lavinami įvairūs gebėjimai: vokaliniai, akompanavimo iš klausos, iš funkcijų, skaitymo iš lapo, pritarimo*

kūrimo ir daug kt. dalykų“ (5); „<...> išmokau improvizavimo, aranžavimo, moduliacijų, nukrypimų“ (2) (II semestras).

Subkategorijos „**Mokymasis iš patirties**“ turinys įprasminamas kaip savo klaidų pripažinimas ir naujų idėjų išbandymas: „<...> diskutuojant, eksperimentuojant galima atrasti geriausią sprendimo variantą“; „<...> buvo galima pasimokyti iš kolegų, dėstytojos“; „<...> įgijau supratimą apie mokymąsi kaip savo patyrimo analizavimą“; „<...> mokantis iš patirties parengėme projektą“ (I semestras); „<...> ...pastebėjau, jog palaipsniui pavyksta sulaužyti mąstymo stereotipus“ (II semestras).

Subkategorijos „**Pritaikomumas praktikoje**“ turinys atskleidė teorijos ir praktikos dermę veikloje: „<...> įgijau solfedžio žinių, džiazo harmonijos pagrindų. Šias žinias panaudojau praktikos su mokiniais metu“ (11); „<...> naujos žinios, gebėjimai man padėjo originaliai praveisti pamoką praktikos metu“ (2); „<...> dainų akompanavimas padėjo pasiruošti praktikai“ (2); „<...> sugebu improvizaciją pritaikyti praktikoje“ (6) (I semestras); „<...> išmanau muzikos teorijos, harmonijos ir džiazo improvizacijos teorinius pagrindus ir galiu pritaikyti tai kuriant improvizuotus akompanimentus dainoms (6)“; „<...> įgijau grojimo iš funkcijų, pritarimo sukūrimo gebėjimų. Tai padeda plėsti muzikinę kultūrą, koncertinę patirtį“ (2) (II semestras).

Tyrimu atskleista, jog studentai, vertindami veiklą, akcentavo socialinės kompetencijos skatinimo, bendravimo ir bendradarbiavimo patirties (subkategorija „**Bendravimas ir bendradarbiavimas**“) įgijimo, minčių, veiklos įgūdžių derinimo komandoje galimybę: „<...> daug įgijau darbo kolektyve patirties“ (3) (I semestras); „<...> išmokau dirbti kolektyve“ (5) (II semestras).

Besimokantieji išreiškė nuomonę apie motyvacijos žadinimą (subkategorija „**Motyvacijos skatinimas**“): „<...> padidėjo motyvacija tobulėti“; „<...> džiaugiuosi, kad save realizavau kitose srityse, padariau tai, ko seniau nemokėjau“ (I semestras); „<...> įdomi veikla žadina motyvaciją mokytis“ (2) (II semestras).

Saviraiška yra asmenybės brendimo prielaida. Kai saviraiškos poreikis veiklinamas, stiprėja ir mokymosi aktyvumas. Studentų refleksijose aptikta nuomonė apie saviraiškos poreikio (subkategorija „**Saviraiška**“) tenkinimo galimybę: „<...> naujos žinios suteikia galimybę kurti, viskas yra daug aiškiau“ (I semestras); „<...> veikloje galėjau įvairiausiškai pasireikšti“ (2) (II semestras).

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė besimokančiųjų saviugdą (subkategorija „**Saviugda**“) aspektus: „<...> kad viską suprasčiau reikėjo gilintis savarankiškai“ (I semestras); „<...> iš pradžių buvo

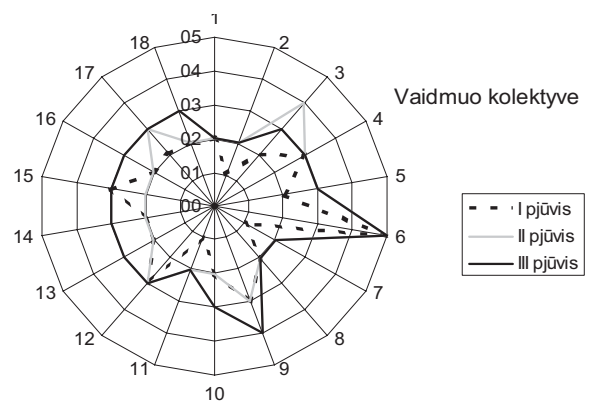
sunku, po to suvokiau, kad tai labai reikalinga, tik reikėjo įdėti daugiau pastangų“ (II semestras).

Kūrybiškumas reikalingas bet kurioje mokyimo(si) programos srityje. Subkategorijos „**Kūrybiškumo ugdymas**“ turinys refleksijose grindžiamas teiginiais: „<...> sukūriau mokyklinių dainelių akompanimentus“ (2) (I semestras); „<...> padidėjo kūrybos gebėjimai“; „<...> supratau, kad mokymasis gali būti kūrybingas, įdomus“; „<...> kūrybingai mokantis įdomiau tai daryti“; „<...> išmokau džiazo akordus, jų apvertimus. Tai padės akompanuojant, kuriant aranžuotes“ (II semestras).

Refleksijose atsispindėjo būsimų muzikos mokytojų asmeninė kaita, išryškėjo veikloje konstruojama pozicija, formuojamos vertybinės nuostatos (subkategorija „**Požūrio į mokymą(si) kaita**“): „<...> teigiamai vertinu mokymosi kaitą“ (3); „<...> kai pamatėme veiklos rezultatus, teigiamai pasikeitė požiūris į veiklą (2)“ (I semestras); „<...> buvo daug naujų dalykų. Į didelį kiekį naujos informacijos reagavau labai objektyviai: jeigu mokysies ir išmoksi“; „<...> viskas, ko čia mokėmės, yra labai reikalinga, tai palengvina praktiką“; „<...> mokymosi kaitą vertinu teigiamai“ (5) (II semestras).

Duomenų analizė atskleidė studentų pasitikėjimo savimi (subkategorija „**Pasitikėjimas savimi**“) didėjimo pokyčius: „<...> kolektyve įgijau daugiau pasitikėjimo savo jėgomis“; „<...> norėdama išvengti kritikos buvau pasyvi, vėliau viskas pasikeitė“; „<...> pajutau pripažinimą kolektyve“ (I semestras); „<...> seniau nepasitikėdavau savo jėgomis, dabar daug paprasčiau“ (2); „<...> anksčiau bijodavau parodyti savo kūrybą, bet, pasirodo, visai neblogai išeina kurti“ (II semestras).

Buvo atskleista dalyvių vaidmenų kolektyve (pasyvus stebėtojas; pasyvus dalyvis; aktyvus dalyvis; ieškantis sprendimų; lyderis) kaita (žr. 1 pav.).

1 pav. Studentų vaidmenų kolektyve pokyčių vertinimas

Palyginus visų trijų diagnostinių pjūvių rezultatus, paaiškėjo teigiamų poslinkių dinamika.

Nustatyta, jog daugiausia respondentų iš *pasivaus dalyvio*, informacijos gavėjo lygmens perėjo į *aktyvaus dalyvio*, t. y. kuriančiojo lygmenį. Du studentai veiklos pabaigoje pasiekė dar aukštesnį – *ieškančių sprendimų* – lygmenį, vienas studentas save vertino kaip *lyderį*.

Refleksijų analizė atskleidė teigiamą abiejų semestrų veiklos rezultatų vertinimą (subkategorija „**Rezultato vertinimas**“), išreiškė kritinį požiūrį įsi-vertinant idėtas pastangas (subkategorija „**Idėtų pastangų įsivertinimas**“) ir savimokos įgūdžius (subkategorija „**Savimokos įgūdžių įsivertinimas**“).

Apibendrinant galima teigti, jog panaudota kokybinė prieiga – *nestruktūruotos refleksijos raštu* ir jų *turinio analizė* – apibrėžė dalyvių įgytas patirtis, kintančius vaidmenis veikloje, padėjo patikrinti studentų siūlomų idėjų (aranžuočių, akompanimentų, sceninio judesio, kūrinių atlikimo ir interpretavimo, improvizavimo ir kt.) efektyvumą.

Išvados

1. Veiklos turinys, pagrįstas aktyvaus mokymo(si) metodų taikymu, išryškino būsimų muzikos mokytojų įgytą patirtį, susijusią su *dalykinės kompetencijos plėtojimo, bendrųjų gebėjimų tobulinimo, vertybinių nuostatų puoselėjimo, kūrybiškumo ugdymo* sritimis.
2. Remiantis veiklos tyrimo rezultatais, atskleisti aktyvaus mokymo(si) metodų taikymo muzikos pedagogikos studijose *ugdomieji aspektai*, kurie glaudžiai siejami su *giluminiu mokymu(si), turinio (curriculum) integralumu, motyvacijos, savi-raiškos* skatinimu.
3. *Mokymosi(si) iš patirties* metodo panaudojimas sužadino respondentų poreikį išbandyti naujas idėjas, padėjo pripažinti padarytas klaidas ir paskatino nuostatą keistis veikiant kartu.
4. Taikydami *kūrybos* metodą, studentai galėjo ne tik disponuoti anksčiau įgytomis teorinėmis, praktinėmis žiniomis, bet ir savarankiškai pasireikšti kuriant, aranžuojant kūrinius, suteikiant jiems naujų, vis kitokių prasmų.
5. Studentų refleksijų analizė padėjo išskirti *improvizacijos* metodo veiksmingumą, tobulinant būsimų muzikos mokytojų *dalykinės kompetencijos* – akompanavimo, improvizavimo, instrumento valdymo – sritis.
6. Taikant *projektų* metodą išaiškinti pozityvūs vaidmenų kolektyve poslinkiai, pereinant nuo *pasivaus stebėtojo, dalyvio*, klausytojo, informacijos priėmėjo link *aktyvaus dalyvio*, intensyviai veikiančio, *ieškančio sprendimų* ar *vadovaujančiojo* kūrybiniam procesui.
7. Studentų patirties refleksija padėjo atskleisti ne tik teigiamus, bet ir neigiamus aspektus, turin-

čius įtakos mokymui(si). Studentų asmeninės silpnosios savybės, akcentuojamos refleksijose, yra idėtų pastangų ir savimokos įgūdžių stoka.

Literatūra

1. Aebersold J., 1967, *How to play Jazz and Improvise*. USA: New Albany, International Copyring Secured.
2. *Aktyvaus mokymosi metodai: mokytojo knyga*, 1998, (vertė V. Lepeškieienė). Vilnius: Garnelis.
3. Andrijauskas A., 2005, Estetikos ir meno filosofijos transformacijos. *Klasikinės vakarų metafizinės estetikos ir meno filosofijos transformacijos: neklasikinių principų sklaida*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
4. Beard C., Wilson J., 2006, *Experiential Learning: A Best Practice Handbook for Trainers and Educators*. London, Kogan.
5. Bitinas B., 2005, Edukologijos mokslas ugdymo paradigmų sankirtoje. *Pedagogika*. T. 79. P. 5–10.
6. Bitinas B., Rupšienė L., Žydzūnaitė V., 2008, *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
7. Berger P. L., Luckmann Th., 1999, *Socialinis tikrovės konstravimas*. Vilnius: Pradai.
8. Džeimsas V., 1995, *Pragmatizmas*. Vilnius: Pradai.
9. Duoblienė L., 2006, *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link*. Vilnius: Tyto alba.
10. Geoff, P., 2006, *Šiuolaikinis mokymas*. Vilnius: Tyto alba.
11. Grakauskaitė-Karkockienė D., 2003, *Kūrybos psichologija*. Vilnius: Logotipas.
12. Jarvis P., 2001, *Mokymosi paradoksai*. Kaunas: VDU leidykla.
13. Jucevičienė P., 2007, *Besimokantis miestas: monografija*. Kaunas: Technologija. P. 79.
14. Kardelis K., 2007, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
15. Kolb D. A., 1984, *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs. N. J.: Prentice Hall.
16. Lasauskienė J., 2007, *Dalykinė kompetencija kaip muzikos mokytojų rengimo tikslas. Daktaro disertacija*. Vilnius: VPU.
17. Lasauskienė J., 2009, *Muzikinių edukacinių projektų rengimas ir įgyvendinimas: mokymo metodinė priemonė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. P. 45.
18. Levine M., 1995, *The Jazz Theory Book*. Petaluma, California: Sher Music.
19. Longworth N., 2003, *Lifelong Learning in action: Transforming Education in the 21st Century*. London and Sterling, VA: Kogan.
20. Lyotard J. F., 1993, *Postmodernus būvis*. Vilnius: Baltos lankos.
21. McLaughlin T., 1997, *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė*. Kaunas: Technologija.
22. McNiff J., 2001, *Action research: Principles and action* (2nd ed.). London: Routledge.
23. Muzikos dalyko pagrindiniam ugdymui metodinės

- rekomendacijos, 2009, P. 6. <www.upc.smm.lt/suzinokime/.../failai>.
24. Rimša L., 2000, *Džiazo improvizacijos pagrindai*. Kaunas: Šviesa. P. 79.
 25. Shelton K., 1999, *Galvojant apie refleksiją*. Rankraštis. VDU: PRSC.
 26. Schön D., 1987, *Educating the Reflective Practitioner: toward a new design for teaching and learning in the professions*. San Francisco: Jossey – Bass.
 27. Strakšienė D., 2002, Didaktinės muzikos kūrybinių refleksijos veiksmingumas grojimu: pedagogų nuostatų formavimo prielaidos. *Daktaro disertacija*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
 28. Strakšienė D., 2009, Muzikos kūrybinių didaktinės refleksijos ugdymas muzikavimu. *Monografija*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
 29. Tamošiūnas, T., 1999, *Projektų metodas ugdymo praktikoje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
 30. Zaleskienė I., 2006, Pilietinė komunikacija ir tarpkultūrinis ugdymas. *Acta Paedagogica Vilnensia*. Nr. 16.
 31. Воронцов Ю. С., 1998, *Основы джазовой импровизации*. М: Современная музыка.
 32. Сапонов. М., 1982, *Искусство импровизации*. Москва.

INTEGRATION OF ACTIVE TEACHING/LEARNING METHODS INTO MUSIC PEDAGOGY STUDIES AT UNIVERSITY: RESULTS OF QUALITATIVE RESEARCH

Jūratė Daugėlienė

Summary

The paper analyzes the students' experience gained during the activity study. The analysis is based on their written unstructured reflections. The activity study has been carried out with the Šiauliai University Art Faculty Music Pedagogy second year students (N=18). The aim of the study has been to highlight the possibilities for integration of active teaching/learning methods (projects, creation, and improvisation) into music pedagogy studies at university. Research methods: theoretical analysis of scientific literature and education documents; activities analysis; qualitative content analysis.

The results of the study have helped to reveal students' positive experience related with the application of active teaching/learning methods, integration of an experimental education program into the study program and have highlighted the factors affecting the efficiency of students' teaching/learning. The experience gained during the activity study has helped to develop future music teachers' cognitive interests, professional competence, to improve their common skills and to foster their values. The study has revealed educational factors of integration of active teaching/learning methods into future music teachers' studies, which are associated with deep teaching/learning, integrity of curriculum, experiential learning, promotion of motivation and self-expression, and practical application of the gained experience. Analysis of the students' reflections has helped to highlight music improvisation application efficiency in improving music teachers' professional competence areas (accompaniment, improvisation, mastering the musical instrument) as well as encouraging authenticity of thinking and creativity. Application of active teaching/learning methods during the activity study enabled identification of positive changes of the roles in the team while progressing from a passive observer, a passive participant, a listener, and an information receiver to an active participant who is dynamic, looking for the solutions or leading a creative process. The students' experience reflection has helped to reveal not only the positive but also the negative aspects which influence teaching/learning. Students' personal weaknesses are associated with their insufficient efforts and lack of self-education skills.

Keywords: active teaching/learning methods, music pedagogy studies at university, written unstructured reflections.

AKTYVAUS MOKYMO(SI) METODŲ TAIKYMAS TOBULINANT MUZIKOS PEDAGOGIKOS STUDIJAS UNIVERSITETE: VEIKLOS TYRIMO REZULTATAI

Jūratė Daugėlienė

Santrauka

Straipsnyje analizuojama studentų įgyta patirtis veiklos tyrimo metu. Remiantis jų rašytinėmis nestruktūruotomis refleksijomis. Tyrimo dalyvavimai – 18 Šiaulių universiteto Menų fakulteto Muzikos pedagogikos antro kurso studentų. Tyrimo tikslas – išryškinti aktyvaus mokymo(si) metodų panaudojimo muzikos pedagogikos studijose galimybes. Tyrimo metodai: teorinė mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė; veiklos tyrimas; kokybinė turinio (content) analizė.

Tyrimo rezultatai padėjo atskleisti teigiamą studentų patirtį, susijusią su aktyvaus mokymo(si) metodų taikymu, eksperimentinės ugdymo programos integravimu į studijų programą, išryškino aspektus, sąlygojančius studentų mokymo(si) efektyvumą. Veiklos tyrimo metu įgyta patirtis padėjo plėtoti būsimų muzikos mokytojų kognityvinius interesus, dalykinę kompetenciją, tobulinti bendruosius gebėjimus, puoselėti vertybines nuostatas. Atskleisti aktyvaus mokymo(si) metodų taikymo būsimų muzikos mokytojų studijose ugdomieji aspektai, kurie siejami su giluminiu mokymu(si), turinio (*curriculum*) integralumu, mokymu(si) iš patirties, motyvacijos, saviraiškos skatinimu, įgytos patirties pritaikomumu praktikoje. Refleksijų analizė padėjo išryškinti muzikos improvizacijos taikymo efektyvumą, tobulinant muzikos mokytojo dalykinės kompetencijos sritis (akompanavimą, improvizavimą, instrumento valdymą) bei skatinant mąstymo autentiškumą, kūrybiškumą. Veiklos tyrimo eigoje nustatyti teigiami vaidmenų kolektyve pokyčiai pereinant nuo pasyvaus stebėtojo, pasyvaus dalyvio, klausytojo, informacijos priėmėjo link aktyvaus dalyvio, intensyviai veikiančio, ieškančio sprendimų ar vadovaujančio kūrybiniam procesui. Studentų patirties refleksija padėjo atskleisti ne tik teigiamus, bet ir neigiamus aspektus, turinčius įtakos mokymui(si). Studentų asmeninės silpnosios savybės siejamos su įdėtų pastangų ir savimokos įgūdžių trūkumu.

Prasminiai žodžiai: aktyvaus mokymo(si) metodai, muzikos pedagogikos studijos universitete, rašytinės nestrukūrizuotos refleksijos.

Įteikta 2011-11-28